

[2, с. 7]. Теми і поняття, які лише опосередковано розглядають виховання і повною мірою його не стосуються, науковець називає невластивими педагогіці й такими, що «захарашують» науку.

Натомість значна частина німецьких вчених-педагогів Ю. Райтель (J. Raithel), Б. Доллінгер (B. Dollinger), Г. Хьорман (G. Hörmann) критикують трактування К. Пранге й стверджують: «Якщо мова йде про педагогіку як науку про виховання, то виникає ціла низка запитань щодо більш ранніх визначень педагогіки як науки, яка вивчає і виховання, і освіту. Педагогіку не можна трактувати виключно як науку про виховання, а наука про виховання є ще однією галуззю знань, що бере свій початок з педагогіки. Зі свого боку саме поняття «виховання» є спірним, тому виникають суперечності й неточності щодо предмета цієї науки. Багато педагогів відмовляються від вживання поняття «виховання», зазначаючи, що школа не виховує, а надає освіту, соціальна педагогіка не виховує і не надає освіту, а допомагає» [3, с. 10]. Подібні погляди зустрічаємо також у праці «Від педагогіки до науки про виховання: вступ до метатеорії виховання» німецького вченого В. Брецінки [1].

Отже, більшість представників німецької наукової спільноти дотримуються твердження про те, що «педагогіка» є значно ширшим поняттям, ніж «наука про виховання». Остання, насамперед, є її невід'ємною складовою.

Список використаних джерел

1. Brezinka W. Von der Pädagogik zur Erziehungswissenschaft : eine Einführung in die Metatheorie der Erziehung. Weinheim : Belz, 1971. 320 S.
2. Prange K. Plädoyer für Erziehung. Baltmannsweiler : Schneider Hohengehren, 2000. 286 S.
3. Raithel J., Dollinger B., Hörmann G. Einführung Pädagogik: Begriffe, Strömungen, Klassiker, Fachrichtungen : Lehrbuch. 3. Aufl. Wiesbaden : VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2009. 350 S.

С. В. Лапаєнко

ПЕДАГОГІЧНІ ПОНЯТТЯ В ЕНЦИКЛОПЕДИЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Розвиток педагогічної науки, реформування галузі освіти детермінували виникнення нових наукових напрямів і підходів, розширення тематики досліджень, збагачення їх понятійного апарату. В Національній академії педагогічних наук України під керівництвом її президента В. Г. Кременя і академіка С. О. Сисоевої готується до друку друге видання «Енциклопедії освіти» (перше, як відомо, вийшло у 2008 році). Оновлена «Енциклопедія освіти» містить поняття і терміни, що відображають як досвід, так і сучасний стан розвитку педагогічної науки та входять в систему інших наук: психології, правознавства, економіки тощо. У такий спосіб актуалізуються, перш за все, сучасні інтеграційні тенденції: *нові напрями (підходи) у галузі освіти/педагогіки*: адаптивне навчання, арт-педагогіка, бімодально-білінгвальний підхід в освіті, освітологія та ін.; *соціально-економічний компонент в галузі освіти*: автономія закладу освіти, академічна мобільність, аудит якості освіти, економічні відносини у сфері освіти, відкритий освітній простір, індекс соціальної рівності в освіті, людський капітал, маркетинг в освіті, полікультурна освіта, соціальні послуги у сфері освіти, тайм-менеджмент, фінансування системи освіти тощо; *інформаційно-комунікаційні технології в сфері освіти*: електронне портфоліо, індекс Гірша (H-індекс), електронна бібліотека, електронна бібліотека НАПН

України, наукометричні бази даних, система Google академія, Google Scholar, хмарні освітні/наукові сервіси, цифровізація освіти тощо; *гуманістичний підхід в освіті*: життєтворчість, здоров'язбережувальні технології в освіті, індекс гендерного паритету в освіті, інклюзивне освітнє середовище, особливі освітні потреби, толерантність в освіті; *духовно-етичний вимір освіти*: віра, духовне виховання, совість, культура моральна, християнська культура, християнська педагогіка, церква і школа; *психолого-педагогічні терміни*: булінг, кібербулінг, критичне мислення, мотивація успіху, особистісна самореалізація, пізнання, прокрастинація, суїцидальна поведінка, тривожність, фрустрація тощо; *організаційно-правові поняття*: академічна доброчесність, декларація прав дитини, державний нагляд (контроль) у сфері освіти, інформаційна безпека, мігрант, неформальні об'єднання дітей і молоді, організаційно-правовий статус закладу освіти, освітній омбудсмен, плагіат, самоплагіат, фальсифікація, хабарництво, ювенальна юстиція тощо.

Зазначимо, що «Енциклопедія освіти» (2021) може бути основою для ґрунтовного тлумачення відповідних понять, ознайомлення користувачів із специфічними педагогічними термінами, оволодіння професійною мовою, забезпечення успішного спілкування і взаємодії в різних соціальних групах, задоволення потреби в самопізнанні та саморозвитку.

Л. І. Меленець

ЗАГАЛЬНОПЕДАГОГІЧНІ ПОНЯТТЯ Й ТЕРМІНИ В СИСТЕМІ ПЕДАГОГІЧНОГО ЗНАННЯ:

ВІД «ДИТЯЧОГО САДКА» ДО «ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВИТИ»

Педагогічною науковою спільнотою за останні три десятиліття було здійснено кілька досліджень щодо побудови лапідарної класифікації системи педагогічних знань, попри те, що науково-педагогічні знання в їх різновидах є надзвичайно рухливими. Вони з часом змінюються, оскільки відкриваються нові факти, формулюються нові поняття, закони, теорії, методи й способи діяльності, змінюються норми наших оцінних суджень тощо [3, с. 192].

Окрім того, науці відомі небагатовчисельні дослідження аксіології сучасної педагогіки, що виконані в основному на основі аналізу лексико-семантичних характеристик процесу її розвитку й базуються на висновках, що термінологія є мовленнєвою системою та може бути проаналізована за допомогою лінгвістичних критеріїв [1, с. 10].

Дослідники динаміки педагогічної термінології в освітньому процесі зазначають, що проведений аналіз новітньої педагогічної літератури виявив появу значної кількості складених термінів-словосполучень. При цьому двох-, трьох-, чотирьохкомпонентні терміни є досить різноаспектними. Педагогічну спеціалізацію семантики в терміні-словосполученні можуть виражати або стрижневе слово (академічна свобода), або дефінітивний конкретизатор, що вказує на приналежність терміна педагогічній сфері (педагогічна реабілітація), або сукупність значень компонентів (заклад вищої освіти) [4, с. 308-309].

Зважаючи на твердження науковців щодо важливості правильної термінології в будь-якій науці, ми в дослідженні розвитку дошкільних закладів сільської місцевості України (II пол. XX ст.) ґрунтовно вивчили зміст таких основних загальнопедагогічних понять (двох-, трьохкомпонентних термінів-словосполучень),